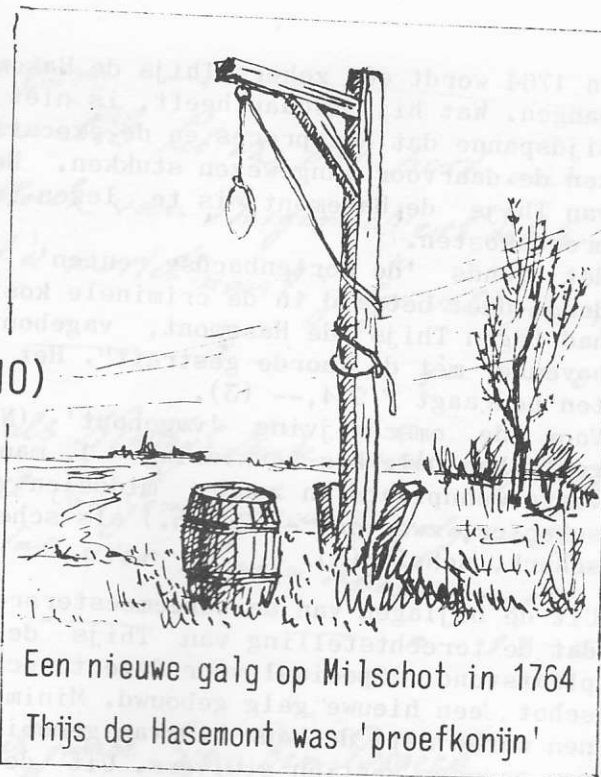

TIS KRIMMENEEL (10)

Een nieuwe galg op Milschot in 1764
Thijs de Hasemont was 'proefkonijn'

door Peter van den Elsen

Dat op Milschot weleer een galg heeft gestaan, is al meerdere malen geschreven. In de 16de eeuw wordt Milschot vier keer genoemd als executieplaats. Bij deze 16de eeuwse executies worden vier personen op Milschot onthoofd en twee personen zijn daar opgehangen 'metter stropen aende galge' (1).

Tussen de Beekse Dijk en Milschot moet de executieplaats -in de volksmond het Galgenveld- ergens gelegen hebben. Een weg evenwijdig aan de Beekse Dijk herinnert ons nog aan deze plaats: de Galgenveldseweg. In de tijd dat doodstraffen nog gemeengoed zijn, vinden we in vele steden en dorpen op de rand van hun grondgebied een galg. De doodstraf werd en wordt door sommigen gezien als een afschrikmiddel voor misdadigers. Door de galg op de gemeentegrens te plaatsen hoopte men het geboefte af te schrikken (2).

In 1764 wordt een zekere Thijs de Hasemont op Milschot opgehangen. Wat hij misdaan heeft, is niet bekend. Juist uit de tijdspanne dat het proces en de executie plaatsvond, ontbreken de daarvoor aangewezen stukken. De enige omschrijving van Thijs de Hasemont is te lezen in de afrekening van de proceskosten.

Het fonds 'de Cortenbachse renten' vermeldt in 1764: "een derde deel betaald in de criminele kosten der procedure, gehad tegen Thijs de Hasemont, vagebont alhier, op den 22ste november met de koorde gestraft". Het derde deel van de kosten bedraagt f 234,-- (3).

Voor de omschrijving 'vagebont' (Nederlands = vagebond) geeft Van Dale als verklaring - 1. mannelijk persoon zonder vaste woonplaats en zonder middelen van bestaan; landloper, schooier, zwerver; - (Zuidn.) als scheldwoord: schelm, boef, schurk, schoft (4).

Uit de bijlagen van de borgemeestersrekening van 1764 blijkt dat de terechtstelling van Thijs de Hasemont op Milschot plaatsvond. Speciaal voor deze terechtstelling werd op Milschot een nieuwe galg gebouwd. Minimaal drieëndertig personen waren met de bouw hiervan gemoeid. Het daggeld bedroeg per persoon zestien stuivers. Uit de kwitanties valt op te maken dat de ruwbouw van de galg in de tuin van de Mortelse kapel totstand kwam. Later is de galg als bouw pakket naar Milschot overgebracht.

Het bouwtoezicht hield waarschijnlijk de meester timmerman Benedictus van den Bergh. Tussen de bijlagen bevinden zich kwitanties die iets vertellen over de bouw van de galg. Enkele kwitanties zeggen iets over de executie. De meestzeggenden worden hier weergegeven, voor de rest wordt verwezen naar noot (5).

Over de bouw:

- Benedictus van den Bergh is 'gefietert' (=geïnviteerd) om op 19 november 1764 in de kapelhof van De Mortel te verschijnen met 'gereseeph' (=gereedschap, vergelijk de Gemertse benaming gerfzjep), om daar aan de galg te werken. Op de 21ste november hielp hij bij het 'righten' van de galg. In totaal had Benedictus drie dagen aan de galg gewerkt à 16 stuivers per dag, wat samen f 2,40 maakt.

- Jan-de-Wilm van Gerwen heeft het materiaal voor de galg 'uyt den Mortel gevaere naar het galgevelt'. Bovendien moest hij daar tot de avond blijven. Hij kreeg voor zijn diensten f 1,--.

1764 den 20 november heb ik met pert en
een man door verzoek van Borgemeester als dees
Jaers de galgh uijt de mortel naert, galge velt gesaere
verdient ————— 1-0-0

item den 22 dito als Mathijs soude worde opgehange
heb ick vant, Casteel van Gemert naert, galge velt
gebragt met mijn car vier Heeren Schepenen
verdient ————— 0-12-0

675-20

Arnouldus Janse Van den Broeck

- Arnoldus Janse van den Broeck heeft op verzoek van de borgemeesters 'met pert en een man' materiaal uit De Mortel naar het 'galgevelt gevaere' en daarvoor kreeg hij f 1,--. Op 22 november 'als Mathijs soude worden opgehange', zo schrijft Van den Broeck verder, 'heb ick van 't casteel van Gemert naer 't galgevelt gebragt met mijn car vier Heeren schepenen'. Daarvoor ontving hij f 0,60.

- Gort Hermans van der Heyden hielp ook mee aan het vervoer van de galg. Hij schreef: 'ick heb met mijn pert gespannen aen den wagen om de gaelgh naer het Broeck te vaeren. Ver-soeck mijn verdienste gelijk een ander'. (zie illustratie).

- Albert Jaspers en borgemeester Jan van Doerne brachten eveneens hout vanuit De Mortel naar het Galgenveld.

Over Mathijs:

- Willem van Hout uit Handel heeft Mathijs en 'de dinders' (= de dienaren) naar het kasteel gebracht voor f 1,--. (Er staat niet bij waar hij vandaan kwam. Mogelijk heeft men Thijs de Hasemont in de Peel gevangen genomen en hem vanaf Handel met de kar van Van Hout naar Gemert gebracht).
- Jan Adam Strijbosch heeft op 21 november 'gevaren sekere gedetineerde met naeme Matthijs naer de justitieplaets der grond Heerlijckhijt van Gemert'.
- Godefridus Verhofstadt heeft op verzoek van de drossaard op 23 november de dienaar 'van den beul met sijn bagatie' naar Boxmeer gebracht. Daarvoor was hij anderhalve dag van huis 'op eyge verteringe voor het pert en mensche'. Hij bracht voor zijn dienst en onkosten f 3,60 in rekening. Samenvattend kan dus gezegd worden dat de galg eerst in De Mortel is gebouwd, en later in onderdelen naar Milschot werd overgebracht. Wat de exacte kosten voor het maken van de galg zijn, blijkt niet uit de borgemeestersrekening. Op 22 november 1764 vond de terechtstelling van Thijs de Hasemont plaats. In het begraafregister komen we zijn naam niet tegen. Waarschijnlijk heeft men hem laten hangen voor de kraaien.

NOTEN:

1. Peter van den Elsen, Tis Krimmineel (7) - Gestraft "metten stroppe ofte sweerde" in de 16de eeuw, Gemerts Heen jrg. 26 (1984), blz. 56-60.
2. M.A. van der Wijst e.a., Beknopte Geschiedenis van Gemert, Bijdrage 4/5, 1980, blz. 32-36.
3. RA'SHB, Kommanderij Archief van de Duitse Orde, inv. nrs. 1060, 960; zie het jaar 1764.
4. Van Dale, Groot woordenboek der Nederlandse taal, 10de druk, 1976; blz. 2633-2634.
5. GA Gemert, inv. 675, bijlage borgemeesterrekening 1764; hierin bevinden zich een aantal kwitanties en een lijst van personen die aan de galg hebben gewerkt. Beiden zijn onvolledig. Aan de galg werkten verder (tussen haakjes staat het bedrag dat ze hebben verdiend): Adriaan van Hoek (f 0,90); Aelbert van Weyenberg (f 2,--); Adriaan van den Acker (f 2,--); Christiaan van Melis (f 1,--); Thomas Strijbos (f 0,40); Willem Arnoldi (f 2,--); Jan Ansem Smits (f 1,--); Antony Peters (f 1,--); Geert Gerid Strijbos (f 1,--); Huybert Daendels (f 0,80); Jan Aert Verhofstadt (f 1,--); Albertus Janse Verhofstadt (f 1,70); Lamert van de Rijt (f 1,--); Arnoldus Willems (f 1,20); Ermgardis van Hoof (f 1,--); Henrick van Lishoud (f 0,30); Jan Verbruggen (f 2,--); Ansem Keunen (f 0,80); Antony Lenders van Dinter (f 1,--); Antony Swinckels (f 1,--); Marcellis van Hoek (f 1,--); Jan Jansen van der Aa (f 1,--); Jan Dirix Melis (f 1,--); Willem van der Linden (f 0,80); Arnold Lenders van Vondervoort (f 1,20); Dorus van den Berg (f 1,--). Deze voorschreven personen zijn overgenomen van de lijst, sommige bedragen corresponderen niet met de kwitanties. Tussen de kwitanties komen we ook nog een Ooswoldes Robert tegen, hij verdiende f 1,20.